

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94 (477.41) «18/19»: 2 (477) (09)

УЧИТЕЛЬСЬКИЙ КОРПУС ЦЕРКОВНОПАРАФІЯЛЬНИХ ШКІЛ У ФОНДІ КИЇВСЬКОЇ ЄПАРХІАЛЬНОЇ УЧИЛИЩНОЇ РАДИ

Михайло Янчук

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Україна, 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 28

e-mail: yanchykmisha@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5531-0450>

У сучасних умовах реформування системи освіти актуалізується вивчення історичного досвіду, накопиченого усіма суб'єктами та складниками освітньої сфери. Нового осмислення вимагає нормативно-правова база освіти, створення та функціонування організаційних структур в освітній галузі. Але особливе зацікавлення викликають організаційні потуги православного духовенства, оскільки Православна Церква була тією суспільною інституцією, яка у другій половині XIX – на початку XX ст. найбільше впливала на формування морально-релігійного світогляду та поширення початкової народної освіти. А якщо за географічним показником вибрати місце вивчення такого досвіду, то це, поза всяким сумнівом, Київська єпархія, яка у зазначений час за показником кількості церковнопарафіяльних шкіл та учнів у них випереджала усі інші єпархії Російської імперії.

Упродовж 60-х – початку 80-х років XIX ст. церковнопарафіяльне шкільництво у Київській єпархії пройшло шлях від діяльної участі парафіяльного духовенства у створенні шкільної мережі до відсторонення церковного кліру від початкових шкіл у ході перманентного протистояння між духовним і цивільним освітніми відомствами. Але із запровадженням «Правил для церковно-приходських шкіл» 13 червня 1884 р. розпочався період піднесення церковного шкільництва, що був зумовлений низкою чинників. Серед них: нормативно-правове забезпечення, фінансування, кадрове та методичне забезпечення тощо. Але імперсько-синодальна влада сформувала чітку систему керівництва освітою, характерними рисами якої були уніфікація, централізація та

надмірна бюрократизація.

Для керівництва освітою на єпархіальному рівні у жовтні 1884 р. була створена Київська Єпархіальна училищна рада (КЄУР), а у травні 1888 р. затверджене положення про її повітові відділення. Церковнопарафіяльними школами через Єпархіальну раду та її повітові філії завідував єпархіальний архієрей. Правила для церковнопарафіяльних шкіл 1884 р. зобов'язували архієреїв створити регіональний орган для керівництва церковнопарафіальною освітою. У 22-му параграфі Правил... прописувалось: «Для обговорення вопросов по церковно-приходским школам в каждой епархии учреждается епархиальный училищный совет. ...Училищный совет рассматривает отчеты священников-наблюдателей и представляет епархиальному архиерею свои соображения о мерах, кои могут способствовать распространению в народе просвещения в духе православной церкви» [2, с. 346].

Одним з важливих чинників успішного функціонування церковнопарафіяльних шкіл, а отже важливою частиною поля діяльності КЄУР, було формування учительського корпусу та керівництво ним. А відтак інтерес викликає питання про місце цього завдання серед інших напрямів діяльності КЄУР. Тому метою даної наукової розвідки є з'ясування завдань єпархіальної ради як складової частини єдиної управлінської вертикалі керівництва церковнопарафіальною освітою та виявлення інформаційного потенціалу її архіву в частині кадрового забезпечення церковнопарафіяльного шкільництва.

В історії церковнопарафіальної освіти Київської єпархії матеріали архіву КЄУР викорис-

товуються та поступово вводяться до наукового обігу. Відомий український історик, автор фундаментальних праць про церковне шкільництво В.С. Перерва зазначає, що колекція документів Київської ЄУР свідчить про широкий спектр повсякденної адміністративної роботи, у тому числі і з учителями ЦПШ [3, с. 163]. Отож комплекс архівних документів КЄУР чекає на свого дослідника, а наближенням до його всебічного вивчення може слугувати здійснений у даній статті огляд архівних справ про учительство церковнопарафіяльних шкіл.

Правила для церковнопарафіяльних шкіл 1884 року (параграф 22) містили чітку вказівку про необхідність створення спеціального єпархіального органу для керівництва церковним шкільництвом. Усім священнослужителям єпархії було оголошено, що з усіх питань функціонування шкіл потрібно звертатися до Київської Єпархіальної училищної ради. Таке рішення Консисторії було затверджене київським митрополитом Платоном 15 жовтня 1884 р., що стало офіційною датою утворення єпархіального органу для керівництва церковними школами.

Головою Київської Єпархіальної училищної ради митрополит призначив ректора духовної семінарії архимандрита Іриней, а її членами: кафедрального протоієрея П. Лебединцева, протоієрея І. Екземплярського, священника П. Солуху. До складу ради були запрошені: керуючий державним майном Київської губернії Миколай Афанасьєв, старший радник Київського губернського «присутствия» з селянських справ Іван Богуславський, один представник Київської удільної контори та по одному представнику від Київської духовної академії та семінарії. Перше засідання у такому складі відбулося 25 жовтня 1884 р. на квартирі голови ради. Тоді ж на виконання резолюції митрополита, було ухвалено рішення про початок роботи ради та про запрошення до її складу ординарних професорів Академії Івана Малишевського та Василя Певницького і викладача Київської семінарії Павла Петрушевського. На основі параграфа 21 правил про церковнопарафіяльні школи Училищна рада порушила клопотання перед київським митрополитом про призначення найбільш здібних і благонадійних священників наглядачами (ревізорами. – Авт.) за церковнопарафіяльними школами у кожне благочиння єпархії. А оскільки для роботи новоствореної інституції потрібна була повна інформація про наявність і діяльність шкіл в єпархії, то митрополит розпорядився щоб Консисторія до 1-го грудня 1884 р. збрала

від благочинних найповніші відомості про існуючі у Київській єпархії церковні школи. Були також зібрані відомості про місцеві церковні попечительства та зроблене розпорядження про відкриття таких у парафіях, де їх ще не було. На цьому ж засіданні скарбником Єпархіальної училищної ради було обрано священника Петра Солуху, а діловодом запрошено інспектора семінарії Павла Ігнатовича. Та на початку 1885 р. П. Ігнатович виїхав до Петербурга, а на посаду діловода був запрошений викладач семінарії Павло Преображенський, у майбутньому єпископ Чигиринський, вікарій Київської митрополії.

У подальшому склад Київської Єпархіальної училищної ради розширювався. Так, наприкінці 1886 р. для огляду церковнопарафіяльних шкіл і розробки педагогічних питань до складу ради введено інспектора міських училищ Даниїла Синицького та викладача семінарії Георгія Булашева. Ще до складу ради запросили почесного попечителя шкіл, Київського повітового предводителя дворянства П. Преснухіна, начальника відділення канцелярії Київського генерал-губернатора, статського радника А. Сварчевського, останнього з серпня 1887 року. Голова ради архимандрит Іриней у квітні 1888 р. був висвячений у сан єпископа Уманського, другого вікарія Київської єпархії, та продовжував очолювати єпархіальну раду. А його наступник, ректор семінарії Борис, був введений до складу ради у жовтні 1888 р. у статусі заступника голови.

У віданні Єпархіальної училищної ради було широке коло питань і повноважень. До її компетенції відносилось: 1) подання про відкриття нових шкіл, про перехід їх у відомство Міністерства народної освіти, про перетворення шкіл грамоти у церковнопарафіяльні чи навпаки, про закриття шкіл; 2) справи про забезпечення шкіл підручниками та посібниками; 3) призначення екзаменаційних комісій і затвердження їх протоколів; 4) розгляд звітів членів ради, які інспектували школи; 5) розгляд звітів окружних наглядачів за школами та складання загального звіту про школи в єпархії; 6) розгляд подань про призначення почесних попечителів шкіл, про призначення та звільнення наглядачів за школами та вчителів, про виділення грошової допомоги. Усі ці справи вимагали попереднього розгляду, компетентної думки, а часто авторитетної підтримки та допомоги для реалізації [4, с. 143-148].

Монаршою волею від 28 травня 1888 р. були скріплені «Правила об уездных отделениях Єпархиальных Училищных советов» [6]. Вони

були укладені Училищною радою при Святішому Синоді, склалися з десяти параграфів, один з яких (параграф 6 про повноваження повітового відділення) поділявся на 12 пунктів. У «Правилах...» зазначалося, що єпархіальним преосвященним «для ближайшого заведвання церковно-приходскими школами» надавалось право відкривати у повітових центрах відділення Єпархіальної училищної ради. Передбачалось, що головою повітового відділення ЄУР призначається настоятель міського собору, або один з місцевих протоієреїв, або священник за вибором єпархіального Владика. Склад повітового відділення ЄУР формувався з духовних і світських осіб у порядку, передбаченому параграфом 22 «Правил про церковнопарафіяльні школи». Повітовий священник-спостерігач за церковними школами входив до повітового відділення ЄУР за посадою. Також членами відділення мали бути місцевий інспектор народних училищ і незмінний член повітового з селянських справ присутствія, або ж місцеві посередники.

Досить детально, 12-ма пунктами, про що вже йшлося вище, окреслювалися функції повітового відділення ЄУР. Вони зводились до такого: підбір хороших учителів для шкіл, пошук місцевих коштів для підтримки церковного шкільництва, влаштування повітового книжкового складу та відкриття його філій у деяких парафіяльних церквах повіту; забезпечення шкіл підручниками та посібниками, подання до нагород кращих законовчителів і вчителів повіту, клопотання про влаштування додаткових класів з предметів і щоденних уроків для дорослих, а також – спеціальних ремісничих класів, сприяння відкриттю недільних шкіл і влаштування читань для народу; огляд і ревізування церковнопарафіяльних шкіл і шкіл грамоти; участь у проведенні екзаменів на пільгу IV розряду; поширення літератури проти вчення сектантів; складання щорічних звітів про стан церковнопарафіяльних шкіл, які повітове відділення подає до ЄУР не пізніше першого серпня; влаштування короткотермінових педагогічних курсів і курсів для вдосконалення співу учителів церковнопарафіяльних шкіл і шкіл грамоти й ін. До того ж звіти ЄУР повинні були підкріплюватися первинними звітами священників-спостерігачів за школами.

Наступним кроком на шляху удосконалення організаційної структури керівництва церковним шкільництвом стало 26 лютого 1896 р. затверджене «Положение об управленіи школами церковно-приходскими и грамоты ведо-

мсва Православного исповедания» [5]. У чотирьох його розділах і сорока семи пунктах була розписана система управління школами цих типів. У загальній частині зазначалося, що вище керівництво та розпорядження коштами на влаштування й утримання церковнопарафіяльних шкіл і шкіл грамоти належить Святішому Синоду, при якому для безпосереднього керівництва діє Училищна рада. На місцях школами завідують єпархіальні архієреї через єпархіальні училищні ради та їх повітові відділення.

Отже, система управління церковнопарафіальною освітою складалася з трьох ланок: 1) Училищна рада при Св. Синоді; 2) Єпархіальні училищні ради у кожній єпархії; 3) Повітові відділення єпархіальних училищних рад у кожному повіті.

Училищну раду при Св. Синоді складали голова, дев'ять постійних членів, наглядач («наблюдетель») за школами та два його помічники. З правом голосу у засіданнях ради беруть участь лікар та архітектор. Очолював раду член Синоду, її постанови затверджував Синод, і складений до початку кожного календарного року кошторис прибутків і видатків на утримання шкіл теж підлягав затвердженню Синодом.

Єпархіальну училищну раду складали голова, дев'ять постійних членів, єпархіальний наглядач за школами та представник від Міністерства народної освіти. Головою єпархіальної ради могла бути особа духовного стану, з вищою богословською освітою та педагогічним досвідом. Кандидатуру на цю посаду підбирав єпархіальний Преосвященний і затверджував Синод. Повітове відділення єпархіальної ради складали голова, вісім постійних членів, повітовий наглядач за школами та місцеві благочинні. До участі у засіданнях повітового відділення єпархіальний Преосвященний запрошував одного члена від повітового земського зібрання й одного від міського товариства. За посадою до повітового відділення ще входив інспектор народних училищ і земські дільничні начальники повіту, а де їх не було – завідувачі селянським громадським управлінням. Голову повітового відділення призначав єпархіальний Преосвященний з місцевих священників. Така чітка вертикаль керівництва церковнопарафіяльними школами уніфікувала і шкільне життя, і навчальний процес, і звітність про стан церковнопарафіальної освіти.

Про функціонування усіх ланок (загальної імперської, єпархіальної, повітової) відкриті комплекси документів, які дають можливість

з'ясувати чимало аспектів функціонування системи церковнопарафіяльної освіти, у тому числі, її кадрове забезпечення. Ми ж звернемося до архіву КЄУР, зокрема, у плані з'ясування наявності документів про учительський корпус церковнопарафіяльних і шкіл грамоти Київської єпархії.

Архівний фонд КЄУР, що зберігається у Державному архіві Київської області, налічує 3160 одиниць зберігання, які відклялися упродовж 1884-1920 років. Комплекс документів про церковнопарафіяльні школи Київської єпархії містить різнопланову інформацію про учителів, аналіз якої дає досить широке уявлення про чисельність, освітній рівень і соціальне походження педагогів початкової ланки освіти. Для кращого уявлення про інформаційний потенціал цього комплексу, його матеріали, умовно представимо кількома групами.

До першої групи віднесемо загальні звіти по єпархії та по повітах про стан ЦПШ і шкіл грамоти; списки та відомості про кількість церковних шкіл, учителів і педагогічного персоналу; списки учителів по повітах; послужні списки учителів ЦПШ. Серед статистичних відомостей про ЦПШ можна виділити т.зв. «школьные листки», що являють собою друковану основу, заповнену відомостями про кожну школу повіту. Форма «школьного листка» затверджувалася Св. Синодом з метою уніфікації звітності про ЦПШ. Наприклад, «школьный листок» за 1899 рік містив 12 пунктів, які зобов'язували подання такої інформації по кожній школі: 1) Назва поселення, в якому знаходиться церковна школа; 2) До якого розряду відноситься школа; 3) З якого року існує; 4) Особовий склад: законовчитель, учитель, помічник, окремий учитель; 5) Попечитель школи (якщо був); 6) Учні школи: кількість хлопчиків, дівчаток, скільки вибуло до завершення курсу, скільки прийнято, наявність учнів на 31 грудня поточного року, поділ за віросповіданнями та соціальним станом; 7) На утримання школи віднайдено місцевих коштів; 8) Відомості про приміщення школи; 9) Шкільна бібліотека; 10) Шкільна земля; 11) Чи ведуться при школі сільгоспроботи; 12) Відношення до школи місцевого населення, адміністрації, благодійні внески на шкільну справу [1]. Річні комплекти «школьных листков» по повітах дають можливість узагальнити інформацію у цілому про ЦПШ і, що цікаво, персоніфікувати їх кадровий склад. У цілому ж, такі загальні матеріали містять інформацію, яка дає можливість з'ясувати чисельність учи-

тельського корпусу по повітах і в єпархії у цілому.

До окремої групи можна віднести матеріали про підготовку учителів ЦПШ і шкіл грамоти. Серед них: звіти про діяльність церковно-учительських шкіл, зокрема, Києво-Михайлівської за 1902-1905 роки; доповіді про обстеження другокласних шкіл, де готувалися вчителі для шкіл грамоти; відомості про педкурси для учителів ЦПШ за 25 років їх проведення. Аналіз цих матеріалів дозволяє простежити еволюцію системи підготовки учительських кадрів для ЦПШ Київської єпархії, рівень і зміст освіти майбутніх учителів, параметри потреби у вчителях для початкових шкіл. Матеріали про педагогічні курси, як форму підвищення кваліфікації учительського корпусу, дають можливість з'ясувати актуальні питання педагогічної освіти, вказують на важливість тих предметів, які додатково викладалися учителям на курсах, а рівень запрошених до викладання на курсах педагогів, певною мірою, характеризує плановану ефективність навчання курсистів.

Умовно, окремою групою виділяються архівні документи про призначення та переведення учителів з одних шкіл до інших. Справи призначення, переведення чи звільнення містять відомості про освіту, педагогічний стаж учителів, початок роботи та географію переміщення у пошуках кращої школи чи більш оплачуваного місця. Прохання про переведення, зазвичай, супроводжувалися характеристиками-відгуками з місць попередньої служби. Вони містять переписку КЄУР з її повітовими відділеннями, з ревізорами шкіл та їх завідувачами. А оскільки звільнення не завжди було добровільним, то у таких випадках справи містять ще й доповідні записки повітових відділень КЄУР про дисциплінарні покарання та причини звільнення учителів ЦПШ. За 1907-1908 роки відклялись матеріали про звільнення учителів сільських початкових шкіл у зв'язку з їх арештом за участь у нелегальних товариствах і союзах, які виникали на хвилі революційного піднесення.

Дещо іншою наповнюваністю виділяються справи з матеріалами про видачу посвідчень учителям ЦПШ і про представлення найбільш сумлінних до нагород. Для видачі посвідчень надавалися відомості про освіту, а подання до нагород є своєрідним послужним списком претендента, який містить дані про освіту, про початок та усі місця служби, про успіхи учительської праці та попередні заохочення і нагороди. Але так як до нагород представлялися

найдостойніші, то такі повні відомості збереглися лише про невелику частину учительського корпусу.

Комплекс архівних документів про Київську Єпархіальну училищну раду, що відклався у фондї Київської духовної консисторії (ф. 127) і зберігається у ЦДІАК України, значно менший і містить 11 одиниць зберігання. Це справи 1886-1907 років, які стосуються питань фінансового забезпечення учителів і звітності ревізорів і парафіяльних священників про витрату грошей. Наприклад, 1891 р. КЄУР звернулася до Київської консисторії з проханням зобов'язати спостерігача ЦПШ Сквирського повіту священника Сливницького прозвітуватись про 133 руб., які він отримав для заохочення законовчителів та учителів ЦПШ повіту, і, не дивлячись на неодноразові вимоги повітового відділення КЄУР надати звіт про витрату цих грошей, ніяких відомостей не надав [9].

Більш загальне уявлення про коло питань, що перебували у компетенції КЄУР, дають матеріали ревізій її повітових відділень. За результатами однієї з таких ревізій 1903 р. ухвала містила досить чіткі вказівки, що були спрямовані на викорінення низки негативних явищ, зокрема: щоб усі благочинні якомога частіше відвідували засідання повітових відділень; щоб у ході поїздок по території свого благочиння вони відвідували церковні школи, перевіряли їх прибутково-видаткові книги, відвідували уроки Закону Божого у початкових училищах інших відомств і зобов'язували нерадивих законовчителів сумлінно виконувати свої обов'язки; щоб зобов'язати протоієрея села Кардашівки Бердичівського повіту приділяти більше уваги церковним школам, а благочинних Канівського повіту – Єрофеева, Меляницького, Коломойцева, Філіповича – зобов'язати відвідувати засідання повітового відділення КЄУР; щоб благочинні Чигиринського повіту більше піклувалися церковно-шкільною справою та не пропускали засідань повітового відділення Єпархіальної ради тощо [7]. Ці пункти ухвали уможливають висновок про те, що у процесі перевірок повітових відділень КЄУР основна увага зверталась на ставлення духовенства до парафіяльних шкіл, до виконання ним обов'язків законництва.

Підтвердженням тому можуть бути й ті архівні справи, які містять перелік питань, що виносились КЄУР на обговорення єпархіального духовенства. У 1904 р. КЄУР запропонувала на єпархіальному з'їзді духовенства Київської єпархії обговорити широкий спектр пи-

тань функціонування системи церковнопарафіальної освіти, серед яких було питання – «О законоучительстве священников в школах прихода» [8].

Отже, не дивлячись на те, що виділені у покажчику до 127-го фонду ЦДІАК справи про КЄУР містять матеріал про її діяльність (контроль за витрачанням коштів для шкіл, проведення ревізій повітових відділень, визначення питань для обговорення єпархіальним духовенством тощо), все ж дають можливість розширити уявлення про керівництво учительським корпусом ЦПШ. А основний масив документів – це справи про призначення та переведення учителів, що має стати предметом окремого дослідження.

Таким чином, з метою поліпшення церковнопарафіальної освіти імперсько-синодальна влада в останній чверті XIX ст. реалізовувала цілу низку заходів. Це було створення нормативної бази, на основі якої уніфікувалась початкова ланка системи освіти, та створення єдиної адміністративно-управлінської вертикалі керівництва на трьох рівнях: загальноімперському, єпархіальному, повітовому. У відповідності з правилами для церковнопарафіяльних шкіл 1884 р. створювались Єпархіальні училищні ради, функції їх повітових відділень були визначені Правилами про повітові відділення рад 1888 р., а у 1896 р. було завершено формування триступеневої управлінської вертикалі керівництва церковним шкільництвом.

Серед визначених завдань КЄУР та її повітових відділень був підбір учителів для церковнопарафіяльних шкіл і шкіл грамоти, організація підвищення їх кваліфікації, контроль за їх діяльністю. Тому у колекції документів КЄУР є чимало справ про учителів: про їх призначення, переведення, підвищення кваліфікації, оплату праці, заохочення, покарання тощо. Вони є досить інформативними та разом зі статистичними матеріалами, матеріалами ревізій шкіл доповнюють загальне уявлення про систему церковнопарафіальної освіти. Вивчення цих документів сприятиме проведенню комплексного аналізу системи освіти XIX – початку XX ст., розширюватиме розуміння про межі культурно-освітньої діяльності Православної Церкви.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний архів Київської області. Ф.276. Оп.3. Спр.102. 150 арк.
2. Определение Святейшего Синода от 27-июля 1884 года за № 1407 о Высочайше утвержденных «Правилах о церковно-приходских школах» // Киевские епархиальные ведомости (далі – КЕВ). 1884. Часть оф. 17-20 августа. С. 741-746.
3. Перерва В.С. Церковні школи в Україні (кінець XVIII –

поч. XX ст.): забутий світ. Біла Церква, 2014. 576 с.

4. Петрушевський П. Церковно-приходские школы Киевской епархии за истекшее 25-летие со времени их возрождения Державною Волею Императора Александра III // Запдно-Русская Начальная Школа. 1909. № 5-6. С. 143-148.

5. Положение об управлении школами церковно-приходскими и грамоты ведомства Православного Исповедания // Народное образование. Ежемесячный журнал.

Санкт-Петербург, 1896. Кн. 4. С. 4-10.

6. Правила об уездных отделениях Епархиальных Училищных Советов // КЕВ. 1888. Часть оф. 2 августа. С. 3-6.

7. Центральний державний історичний архів України у місті Києві (далі – ЦДАК України). Ф.127. Оп.998. Спр.391. 8 арк.

8. ЦДАК України. Ф.127. Оп.1005. Спр.10. 2 арк.

9. ЦДАК України. Ф.127. Оп.1023. Спр.2. 3 арк.

Янчук Михайло *Учительський корпус церковнопарафіяльних шкіл у фонді Київської Єпархіальної училищної ради*

У статті висвітлюється створення спеціальної інституції для керівництва церковним шкільництвом – Київської Єпархіальної училищної ради, з'ясовуються її функції та завдання. Зазначається, що її створення було суттєвим кроком на шляху формування чіткої адміністративної вертикалі керівництва церковними школами, яку склали: Училищна рада при Св. Синодові, єпархіальні училищні ради та повітові її відділення. Наголошується, що серед інших завдань КЄУР перебувало кадрове забезпечення шкіл і саме учительському корпусу вона приділяла значну увагу. Свідченням цьому є архівний фонд КЄУР, в якому відклалися матеріали, що дають можливість для комплексного аналізу учительського корпусу церковнопарафіяльних шкіл Київської єпархії останньої чверті XIX – початку XX ст.

Ключові слова: Київська єпархія, церковнопарафіяльні школи, Київська Єпархіальна училищна рада, повітове відділення КЄУР, учителі церковнопарафіяльних шкіл, школи грамоти

Янчук Михаил *Учительский корпус церковноприходских школ в фонде Киевского Епархиального училищного совета*

В статье освещается образование специальной институции для руководства церковными школами – Киевского Епархиального училищного совета, выясняются его функции и задачи. Указывается, что его образование было существенным шагом на пути формирования четкой административной вертикали руководства церковными школами, которую составляли: Училищный Совет при Св. Синоде, епархиальные училищные советы и уездные его отделения. Подчеркивается, что среди других задач КЕУС было кадровое обеспечение школ и именно учительскому корпусу он уделял значительное внимание. Свидетельством этому есть архивный фонд КЕУС, в котором отложились материалы, дающие возможность сделать комплексный анализ учительского корпуса церковноприходских школ Киевской епархии последней четверти XIX – начала XX ст.

Ключевые слова: Киевская епархия, церковноприходские школы, Киевский Епархиальный училищный совет, уездное отделение КЕУС, учителя церковноприходских школ, школы грамоты

Yanchuk Mykhailo *The Teaching Corps of Parochial Schools in the Fund of the Kyiv Diocesan School Council*

The article deals with the creation of a special institution for the church school management, namely the Kyiv Diocesan School Council, its functions and tasks are being clarified. It is noted that its creation was a significant step towards the formation of a clear administrative leadership vertical of the church schools, which consisted of: the School Council at the Holy Synod, the diocesan school boards and its district offices. It is being noted that among the other tasks of Kyiv Diocesan School Council there was a staffing of schools and also considerable attention was paid to the teacher's corps, as evident from the archive fund of Kyiv Diocesan School Council, where the materials providing an opportunity for a comprehensive analysis of the teachers' corps of parochial schools of the Kyiv diocese of the last quarter of the 19th and beginning of the 20th century, are kept.

The collection of documents of Kyiv Diocesan School Council about the teachers' corps of parochial schools and reading and writing schools consists of various reports on the districts and individual schools, materials on the appointment and transfer of teachers, service records in cases of awards of the most conscientious teachers, materials on the teachers' training at Kyivo-Mykhailivska church teacher's school, in second-class schools and on their retraining in short-term teacher's courses. Introduction to the scientific circulation of such materials will contribute to the personification of the history of education.

It is stated that the part of the collection of documents of Kyiv Diocesan School Council about the parochial schools and reading and writing schools is a rather informative source and together with statistical materials, they complement the general idea about the system of parochial education. The study of these documents will contribute to a comprehensive analysis of the education system of the XIX – early XX century, will expand the understanding of the boundaries of cultural and educational activities of the Orthodox Church.

Keywords: Kyiv diocese, parochial schools, Kyiv Diocesan School Council, district department of Kyiv Diocesan School Council, teachers of parochial schools, reading and writing schools